

Kindbegeleidingsprotocol

Naam van de school:	Het Talent
Adres:	Queenstraat 37b 6663 HA Lent
Telefoon:	024 360 4332
Mailadres:	directie.talent@conexus.nu
Website:	www.het-talent.nl
Brinnummer:	27LH
Schoolbestuur:	Conexus
Laatst aangepast:	September 2021

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1: ONZE VISIE OP BEGELEIDING	5
HOOFDSTUK 2: VOORWAARDEN VOOR GOEDE BEGELEIDING	6
2.1 DOEL EN VOORWAARDEN VOOR EEN GOEDE BEGELEIDING VAN EEN KIND	6
2.2 MIDDELEN EN FACILITEITEN	7
2.3 DE RELATIE MET SAMENWERKINGSVERBAND STROMENLAND	7
HOOFDSTUK 3: STRUCTUUR RONDOM BEGELEIDING	8
3.1 DE BEGINSITUATIE	8
3.2 AANMELDINGS- EN INTAKEGESPREKKEN	8
3.3 EVALUATIE = STARTSITUATIE	9
3.4 VERSCHILLENDE NIVEAUS	9
3.5 PORTFOLIO	9
3.6 KORTE GESPREKJES MET KINDEREN	9
3.7 ZOR GKIND OF BEGELEIDING VAN EEN KIND	10
3.8 STAGNATIE OF VERSNELLING IN DE ONTWIKKELING	10
3.9 EXTRA BEGELEIDING BINNEN DE BASISONDERSTEUNING	10
A. VERLENGDE INSTRUCTIE EN PRE-TEACHING	11
B. EXTRA INSTRUCTIE	11
C. UNIT PAARS	11
D. AUDITIEVE TRAINING	12
E. LEESGROEPJES	12
F. CONNECT-LEZEN	12
G. RALFI	12
H. DYSLEXIE	12
I. REKENEN	13
J. HOOGBEGAAFDHEID/UNIT WIT EN DEELTIJD WIT	13
K. VERDIEPING, VERRIJKING, COMPACTEN EN DEELTIJD WIT	14
L. WELBEVINDEN EN PEDAGOGISCH KLIMAAT	14
M. SOCIALE VAARDIGHEIDSTRaining (SOVA-TRAINING)	14
N. ROTS & WATER	15
O. PESTPROTOCOL	15
P. OPVALLEND GEDRAG	15
3.10 EXTERN ONDERZOEK	15
3.11 EXTERNE HULP	16
3.12 ONDERWIJSKUNDIG RAPPORT	16
3.13 KEUZE VOORTGEZET ONDERWIJS (VO)	16
HOOFDSTUK 4: ROLLEN EN TAKEN	17
4.1 ROLLEN EN TAKEN VAN DE MENTOR	17
4.2 ROLLEN EN TAKEN VAN DE UNITREGISSEUR	17
4.3 ROLLEN EN TAKEN VAN DE GEDRAGSDESKUNDIGE/SCHOOLPEDAGOOG	18
4.4 ROLLEN EN TAKEN VAN DE DIRECTEUR	19
HOOFDSTUK 5: EXTRA ONDERSTEUNING SAMENWERKINGSPARTNERS	20
5.1 MULTIDISCIPLINAIR OVERLEG (MDO)	20
5.2 JEUGDARTS	20
5.3 LOGOPEDIE	20
5.4 FYSIOTHERAPIE	21
5.5 ERGOTHERAPIE	21
5.6 JEUGDHULPVERLENING	21
5.7 BREDE BASISTEAMS	21
5.8 KIND IN BEELD: EXPERTISECENTRUM VOOR ZORG EN ONDERWIJS	21
5.9 GGZ: GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG	22

5.10 JEUGDBESCHERMING/VEILIG THUIS	22
5.11 SCHOOL'S COOL	22
HOOFDSTUK 6: STROMENLAND, ARRANGEMENT VOORZIENING EN TLV	23
6.1 ONDERSTEUNINGSPLATFORM/STROMENLAND	23
6.2. AANMELDEN BIJ ONDERSTEUNINGSPLATFORM/STROMENLAND EN COMMISSIE VAN TOELAATBAARHEID	23
HOOFDSTUK 7: DE KWALITEITSSTANDAARDEN	25
7.1 OP MICRONIVEAU: HET PRIMAIRE PROCES IN DE UNIT EN DE PROFESSIONALITEIT VAN DE MENTOR	25
7.2 OP MESONIVEAU: DE BELEIDSVORMING EN –BEWAKING OP SCHOOLNIVEAU, DE PROCEDURES, AFSPRAKEN EN REGELINGEN	25
7.3 OP MACRONIVEAU: INFORMATIEVOORZIENING NAAR OUDERS, PARTICIPATIE IN EXTERNE NETWERKEN EN CONSULTATIE VAN EXTERNE HULPVERLENENDE INSTANTIES	26
HOOFDSTUK 8: ARCHIVERING EN DOSSIERVORMING	28
8.1 PORTFOLIO	28
8.2 UNITMAP	28
8.3 DOSSIER / ARCHIEF VAN HET KIND	28
8.4 DOSSIER DIGITAAL	28
BIJLAGE 1: ONZE VISIE OP BEGELEIDING	29

Hoofdstuk 1: Onze visie op begeleiding

Uitgangspunten

In 2004 is op onze school Het Talent een proces gestart om de begeleiding van kinderen vast te leggen, zoals deze dagelijks vorm wordt gegeven. Deze borging liep parallel met de Gemeentelijk discussie rondom het thema: "Regie van de Begeleiding". Het proces is nog niet voltooid, maar de school werkt consequent aan het realiseren van onderstaande uitgangspunten. Wij formuleren vanuit deze context vijf richtlijnen, die samen de pedagogisch didactische kernstructuur van de school weergeven:

1. Een sociaal-pedagogische richtlijn: kinderen moeten zo zelfstandig mogelijk kunnen spelen en werken.
2. Een leerpsychologische richtlijn: om de ontwikkeling van kinderen continu te stimuleren, is het noodzakelijk de beginkenmerken van het kind zo goed mogelijk in kaart te brengen.
3. Een curriculaire richtlijn: er is een onderscheid tussen didactisch gestructureerde activiteiten en vrije activiteiten.
4. Een monitor-richtlijn: er is steeds vast te stellen op welk niveau het kind zich bevindt en welke vorderingen het maakt.
5. Een evaluatieve richtlijn: er is sprake van een voortdurende analyse en evaluatie van de leervorderingen in relatie tot het specifieke onderwijsaanbod.

Samen vormen deze richtlijnen een basis voor de definitie van 'goed onderwijs' en 'goede begeleiding'. Hieronder verstaan we het geordende geheel (te weten: inrichting onderwijs, inzet personeel en middelen zowel in- als extern; het om sociaal-pedagogische redenen samenwerken van instellingen die zich bezighouden met de ontwikkeling van kinderen) om:

- op basis van beginkenmerken van kinderen (ontwikkelingsniveau, behoeftes en vragen) de beginsituatie vast te stellen;
- een passend aanbod te creëren in 'vrij spel' / keuzeactiviteiten en in gestructureerde speel- / leerstoflijnen;
- het monitoren van vorderingen op individuele en sociale lijnen;
- het systematisch evalueren van de effecten en het eventueel bijstellen van het (onderwijs)aanbod.

Onze visie op begeleiding

In de begeleiding onderscheiden we twee richtingen.

- De een is naar het kind toe: de kennis van en de communicatie rond en met het kind → **Kindgerichte omgang**,
- De ander is van het kind af: het professioneel en verantwoord gaandeweg loslaten → **Ontwikkelingsgerichte omgang**, een communicatie over en weer gericht op talenten.

Zie voor het gehele visiedocument bijlage 1.

Hoofdstuk 2: Voorwaarden voor goede begeleiding

2.1 Doel en voorwaarden voor een goede begeleiding van een kind

Vanuit de visie van Het Talent krijgt elk kind de begeleiding die aansluit bij de behoeften van dit kind. In dit plan geven wij u inzicht hoe de begeleiding ingezet wordt voor alle kinderen en leggen wij uit hoe de begeleiding eruit kan zien, wanneer blijkt dat een kind nog extra begeleiding nodig heeft. We maken daarbij een onderscheid tussen basis-, breedte- en dieptebegeleiding.

Kennis en professionaliteit

Van iedere mentor van Het Talent wordt verwacht dat deze kennis en inzicht heeft in de ontwikkeling van kinderen. Daarnaast heeft de mentor inzicht in de doorgaande speelleerstoflijnen. Op basis van deze kwaliteiten gaat een mentor een relatie aan met het kind. Uitgangspunt hierbij is dat kinderen een belangrijke informatiebron zijn. Eén van de middelen die wij hierbij gebruiken zijn de portfoliogesprekken. Deze vinden drie keer per jaar plaats, waarbij het eerste portfoliogesprek altijd gaat over het welbevinden van het kind.

Op het gebied van de begeleiding zit de kracht van Het Talent in teamfunctioneren binnen de unit. Dit team bestaat uit: mentoren, unitregisseur, inclusiepedagoog, schoolmaatschappelijk werk, gedragsdeskundige/schoolpedagoog en schoolbegeleidingsdienst. Het zijn juist de diverse kwaliteiten, professionaliteit en specialismen van deze mensen, die ervoor zorgen dat bijzonderheden van het kind in een vroeg stadium wordt gesignaleerd. Hierdoor kunnen we snel tot handelen over gaan.

Het signaleren vindt plaats tijdens het gesprek met ouders, de kindunitbesprekingen en het unitoverleg. Dit zijn de formele momenten, maar eigenlijk signaleren wij de hele dag.

Hoe signaleren wij?

Mentoren kunnen observeren, signaleren en eenvoudig diagnostisch onderzoek verrichten. Van daaruit kunnen zij zelf een kind op de juiste leerlijn plaatsen en indien nodig een actieplan opstellen. Daarvan is sprake als een kind op een eenvoudige of snelle leerlijn zit. Daarnaast geldt dit ook voor een kind dat zit op een gemiddelde leerlijn, maar een specifiek gedrags- of leerprobleem heeft. Dit wordt altijd intern besproken. De mentor is bekend met de systematiek van evaluatie = startsituatie en de analyse daarvan (kinderen worden vooruit getoetst).

Organisatieontwikkeling

De school heeft in het kader van de ontwikkeling van de begeleiding van kinderen een structuur opgezet. Deze structuur kent de volgende opzet:

- Er wordt duidelijk gemaakt op welke leerstoflijn het kind zich bevindt. De vooruittoetsing wordt vastgelegd en gekoppeld aan de leerarrangementen.
- Tijdens iedere kindunitbespreking wordt per kind de ontwikkeling digitaal vastgelegd. Hierin zijn ook alle acties opgenomen. Dit is enkel voor intern gebruik. De unitregisseurs controleren of alle acties, die op een lijst staan worden uitgevoerd.
- Dit alles is digitaal opgeslagen, waar iedere mentor zowel op school als thuis bij kan komen. Daar is ook een map 'Welzijn' te vinden waarin per unit de verslagen van de gedragsdeskundige/schoolpedagoog of andere (externe) deskundigen staan. De verslagen die worden gemaakt n.a.v. het ontwikkelgesprek worden hier ook opgeslagen.
- Het papieren dossier en de digitale gegevens vormen samen het hele dossier van het kind. Deze gegevens zijn voor ouders in te zien. De gegevens zijn allemaal beveiligd opgeborgen, omdat Het Talent de privacy van de kinderen wil waarborgen. Ouders kunnen aan de mentoren aangeven wanneer ze het dossier in willen inzien, dan zorgen de mentoren ervoor dat het ter inzage klaarligt.

2.2 Middelen en faciliteiten

Op Het Talent maakt het begeleidingsproces onderdeel uit van de visie van de school en is derhalve in alle facetten ingebed in de organisatie.

Voor Het Talent betekent dat:

- Er is een directeur in de persoon van schoolleider benoemd.
- Er is een gedragsdeskundige/schoolpedagoog benoemd.
- Er wordt externe hulp ingeschakeld/ingehuurd t.b.v. de begeleiding van het kind.
- Er is per unit een unitregisseur beschikbaar gericht op de ontwikkeling van het kind.
- Er is een inclusiepedagoog werkzaam op school vanuit de jeugdhulp.
- Er is een schoolmaatschappelijk werker verbonden aan de school.
- Er zijn voldoende leer- en hulpmiddelen die bij de begeleiding kunnen worden ingezet.
- De orthotheek is voldoende geoutilleerd.
- Jaarlijks worden er professionaliseringstrajecten uitgevoerd door mentoren, unitregisseur, gedragsdeskundige/schoolpedagoog en directie.
- Het onderwijsaanbod in de vorm van speelleerstoflijnen wordt regelmatig aangepast aan de nieuwste inzichten op het gebied van onderwijs.
- Kinderen die naar het voortgezet onderwijs gaan worden gevolgd in hun cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling.

2.3 De relatie met samenwerkingsverband Stromenland

Het Talent maakt deel uit van het samenwerkingsverband Stromenland, Nijmegen.

Vanuit Stromenland bestaat er een zorgstructuur voor het stadsdeel Noord. Binnen deze zorgstructuur wordt als leidraad gehanteerd de notitie: 'Kansen voor Kinderen'. Dit is een geheel nieuw stadsdeel, waarbinnen wij de samenwerking zoeken met de overige zeven (speciaal) basisscholen.

Wat Stromenland wil bereiken sluit aan bij onze visie, zij hebben dat verwoord in een missie: "Passend onderwijs voor elke leerling, in de klas, op school, met de ouders, in de wijk en in ons samenwerkingsverband". Als het kan op school; in de unit. Als dat niet mogelijk is dan zoekt de school samen met de ouders een goede onderwijsplek in de buurt binnen het samenwerkingsverband.

Zie voor verdere informatie en uitwerking hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 3: Structuur rondom begeleiding

Basisbegeleiding is de begeleiding die de school zelf in en om de groepen en binnen de eigen organisatie biedt aan alle kinderen.

3.1 De beginsituatie

Het gehele onderwijsproces begint bij de geboorte van een kind. Het kind heeft thuis in de eigen omgeving al veel meegekregen en het kind heeft al veel geleerd op de peuterspeelzaal of bij de voorschoolse opvang. Met deze hele voorschoolse periode wordt rekening gehouden en dient als uitgangspunt voor het onderwijsaanbod aan het desbetreffende kind. Voordat het kind daadwerkelijk op school komt is er een uitgebreide aanmeldingsprocedure en zijn er veel gesprekken met de ouders van het kind. Dit aangezien de ouders op dat moment de beste kenners van hun kind zijn en weten hoe het kind zich tot dan toe heeft ontwikkeld en waar het behoefte aan heeft wat betreft het onderwijs/de begeleiding.

3.2 Aanmeldings- en intakegesprekken

Voorafgaand aan de eerste kennismaking krijgen de ouders een beginkenmerkenlijst (gevalideerde lijst van het Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen (ITS)) mee naar huis met de vraag deze zorgvuldig in te vullen. Ouders zijn op dit moment de beste kind-kenners en kunnen zich goed uitspreken over de ontwikkeling van hun kind tot dan toe. Hiermee wordt het partnerschap met ouders gestart. De peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf krijgt ook een beginkenmerkenlijst. Twee maanden voordat het kind op school komt hebben de ouders een aanmeldingsgesprek met de directeur of unitregisseur van de school. Tijdens dit gesprek worden de lijsten doorgenomen, alsmede de informatie van externe instanties. Daar waar bijzonderheden zich aandienen, wordt de benodigde begeleiding alvast in gang gezet. Hierna wordt de plaats van het kind binnen de school bepaald, zodat aan de behoefte van het kind zoveel mogelijk tegemoetgekomen kan worden. Daarna volgt een voortgangsgesprek met de mentor en de pedagogisch medewerker van de peuterspeelzaal/het kinderdagverblijf voor de kinderen die van kindcentrum Goudwinde afkomen. Voor de kinderen die van een andere peuterspeelzaal, ander kinderdagverblijf of andere basisschool komen hebben ouders een intakegesprek met alleen de mentor. In dit gesprek wordt gevraagd naar algemene informatie over het kind, maar ook naar informatie afkomstig van externen zoals: medische gegevens, gegevens van de peuterspeelzaal of kinderdagverblijf, informatie van het consultatiebureau en eventueel maatschappelijk werk. Ook wordt er gevraagd naar informatie over bijzondere omstandigheden. Zo beschikt de school over de meest recente informatie van het kind. Aan de hand van deze informatie bepaalt de mentor wat de startsituatie van het kind is en dienen deze beginkenmerken als uitgangspunt voor de onderwijsactiviteiten. Als het kind ongeveer drie maanden op school is, vult de mentor eveneens de beginkenmerkenlijst in. Daarop volgt een oudergesprek en wordt de lijst van de mentor vergeleken met de lijst van de ouders. Er wordt dan gekeken welke gevolgen dit heeft voor het activiteitenplan en de aandachtspunten m.b.t. het onderwijsaanbod worden vastgesteld voor de komende periode. Samengevat dient de vaststelling van de beginsituatie ervoor om te kijken waar het kind zich bevindt m.b.t. de eigen ontwikkeling en welke behoeften een kind heeft t.a.v. het onderwijs. Vervolgens wordt er ook gekeken of de school kan voldoen aan deze behoeften en zo ja, in welke spel het kind geplaatst zal worden.

Kinderen die extra ondersteuning nodig hebben worden in een eerder stadium besproken om zo de eerder vastgestelde ondersteuning door te laten lopen naar school. Dit kan bijvoorbeeld zijn vanuit een VVE-programma. Kinderen kunnen bij KION Goudwinde een VVE-indicatie krijgen, waarbij extra ondersteuning wenselijk is. De ondersteuning die de school biedt voor alle kinderen vanaf spel 9 staat omschreven in dit protocol.

3.3 Evaluatie = startsituatie

Bij binnenkomst start het kind, op basis van de beginkenmerken, in bepaalde leerstoflijnen binnen de verschillende ontwikkelingsgebieden. De leerarrangementen voor een speelleerstoflijn worden voor een periode vooruit gemaakt. Iedere periode wordt gekeken naar het niveau van het kind en of het nog in de juiste speelleerstoflijn zit. Drie keer per jaar komen alle mentoren en de unitregisseurs van een unit bij elkaar en volgt er een kind-unit-bespreking. Elk kind wordt besproken. Tijdens deze kind-unit-bespreking worden voor een aantal kinderen, waar meer begeleiding voor nodig is, hulpvragen opgesteld en deze kinderen worden apart besproken met de gedragsdeskundige/schoolpedagoog, de onderwijsondersteuner van het samenwerkingsverband en/of de jeugdhulpmedewerker. Aangezien het kind met meerdere mentoren te maken heeft, wordt er met meerdere mentoren gekeken of het kind nog in de juiste speelleerstoflijn zit. Om dit goed te kunnen beoordelen wordt er gewerkt aan de hand van de evaluatie = startsituatie. Deze evaluatie = startsituatie kan bestaan uit evaluatieactiviteiten óf normactiviteiten (activiteiten geformuleerd door bijvoorbeeld BOOM en Struisma). Deze activiteiten worden zoveel mogelijk vóóraf afgenomen en niet achteraf als de kinderen de stof al hebben gehad. De evaluatie = startsituatie geeft aan op welke manier het kind verder gaat met de stof. Heeft het kind een score van boven de 80% (meer dan 80% goed) dan gaat het kind door op de gemiddelde leerlijn. Dit betekent dat de leerstof op dezelfde manier wordt aangeboden aan het kind als voor de evaluatieactiviteit. Scoort een kind echter tussen de 60% en de 80% dan zal er sprake zijn van een eenvoudige leerlijn of lager dan zit het kind niet in de juiste speelleerstoflijn en zal dit aangepast worden.

3.4 Verschillende niveaus

Er is sprake van een eenvoudige, gemiddelde of snelle leerlijn. De kinderen worden respectievelijk ingedeeld op een eenvoudige, gemiddelde of snellere leerlijn per ontwikkelingsgebied. Deze leerlijn zegt iets over het tempo, het aanbod of de aanpak die een kind nodig heeft. Kinderen kunnen voor verschillende ontwikkelingsgebieden op verschillende leerlijnen zitten. Het is wel de bedoeling een kind zoveel mogelijk bij een groep aan te laten sluiten en in uitzondering op een individuele leerlijn (en later ontwikkelingsperspectief) te plaatsen.

3.5 Portfolio

Het Talent werkt met een portfolio. Dit is een doelgerichte verzameling van werk en de reflecties daarover, gedurende een bepaalde tijdperiode. Het portfolio is door een kind zelf samengesteld en geeft een beeld van de persoonlijke ontwikkeling per ontwikkelingsgebied. Ook wordt door het maken van het portfolio het zelfvertrouwen, zelfverantwoordelijkheid, initiatief en motivatie bevorderd. Drie keer per jaar wordt er een portfoliogesprek gehouden tussen kind en mentor, waarbij het portfolio een duidelijke richtlijn is bij het voeren van het gesprek. Op deze manier evalueert Het Talent o.a. de ontwikkeling en prestaties van het kind.

3.6 Korte gesprekjes met kinderen

Wanneer er iets aan de hand is met een kind (bijvoorbeeld een kind zit niet lekker in zijn vel en/of zit ergens mee) dan wordt er een gesprekje tussen kind en mentor gehouden. Ook spreekt de mentor met de ouders. Mocht het niet tot het gewenste resultaat leiden, dan kan de mentor of de unitregisseur besluiten dat het kind en/of de ouders in aanmerking komt/komen voor een gesprek met de gedragsdeskundige/schoolpedagoog of de jeugdhulpverlener. Dit kan naar aanleiding van de kind-unit-besprekingen of na overleg met de ouders en/of gedragsdeskundige/schoolpedagoog. De gedragsdeskundige/schoolpedagoog heeft vervolgens korte, oplossingsgerichte gesprekjes met het kind. Afhankelijk van de vraag bepaalt de gedragsdeskundige/schoolpedagoog hoeveel contact met het kind nodig is (bijvoorbeeld twee of meer gesprekken), met als doel om samen een antwoord te vinden op de hulpvraag van het kind. Naar aanleiding van deze contacten worden ook oudergesprekken gevoerd al dan niet samen met het kind. De gedragsdeskundige/schoolpedagoog en/of jeugdhulpverlener is ook aanwezig bij de kind-unit-besprekingen vanwege hun expertise.

3.7 Zorgkind of begeleiding van een kind

Elk kind is uniek en elk kind leert op zijn eigen manier. Wanneer er gesproken wordt over een 'zorgkind' wordt gesuggereerd dat het kind een kind is met een probleem. Het Talent hanteert de naam 'zorgkind' liever niet. Hetzelfde geldt ook voor de naam 'zorgsysteem'. De traditionele definitie gaat sterk uit van een probleemsituatie, het afwijken van het 'normale' ontwikkelingspatroon. Het Talent heeft een ander vertrekpunt. Bij het Talent worden verschillende beginkenmerken, behoeften en mogelijkheden bij kinderen juist als uitgangspunt genomen. In deze opvattingen heeft elk kind een individuele vraag naar een passend aanbod. Er is dan geen zinvol onderscheid meer te maken tussen 'normaal' onderwijs en 'speciale' zorg. I.p.v. te spreken over 'zorgkind' spreken wij over 'de begeleiding van een kind'. Dit geldt voor elk kind; voor elk kind moet je zorg hebben. Daaromheen is de hele structuur opgebouwd.

3.8 Stagnatie of versnelling in de ontwikkeling

Drie keer per jaar wordt er een kind-unit-bespreking gehouden met alle mentoren en unitregisseurs van de betreffende unit, gedragsdeskundige/schoolpedagoog en/of de jeugdhulpverlener en/of de onderwijsondersteuner van het samenwerkingsverband en/of schoolmaatschappelijk werk. Per kind wordt er gekeken hoe het zich ontwikkeld heeft t.o.v. zichzelf en of het kind nog op de juiste leerlijn zit. Zo nodig wordt dit aangepast. Daar waar er sprake is van stilstand, achteruitgang of (onverwachte) vooruitgang in de ontwikkeling van het kind t.o.v. zichzelf op basis van observatie en vastgestelde resultaten, is dat reden om in actie te komen. Het is dan de taak van de mentor én van het team om nader te onderzoeken waaraan dit ligt en hoe dit opgelost kan worden. Er volgt een intern onderzoek. Indien nodig wordt er gebruik gemaakt van aanvullende diagnostiek. Dit alles gebeurt in overleg met de ouders. Aan de hand van de verzamelde gegevens wordt er een plan van aanpak opgesteld. Hiervoor zijn op school documenten als groepshandelingsplannen en individuele handelingsplannen aanwezig. Als er na het intern onderzoek en aanpak geen positief effect is opgetreden, wordt er hulp van buitenaf ingeschakeld. De school zoekt daarvoor, in overleg met ouders, naar de juiste professional of externe instantie.

3.9 Extra begeleiding binnen de basisondersteuning

Een kind, waarbij het leren minder vanzelfsprekend gaat, krijgt op Het Talent meer aandacht in de vorm van extra begeleiding. Tijdens deze vorm van begeleiding wordt door middel van gerichte hulp extra aandacht gegeven aan de kwaliteiten van het kind. Kinderen met een planningsprobleem krijgen extra aandacht op het gebied van plannen bijvoorbeeld, een dagtaak en kinderen met een leesprobleem krijgen extra aandacht op het gebied van technisch lezen (en spelling). In overleg met de externe begeleiding worden er aanpassingen gedaan in het aanbod of de verwerking van oefenstof. Vroegtijdig signaleren in combinatie met hulp kunnen ervoor zorgen dat de motivatie en het zelfvertrouwen behouden blijven of weer hersteld worden. Wanneer tijdens de kind-unit-besprekingen naar voren is gekomen dat het kind gebaat is bij extra hulp, wordt door de unitregisseur, in overleg met de mentor, actie ondernomen. Deze acties worden besproken met de ouders.

Voor kinderen met geconstateerde problemen zijn documenten voor groepshandelingsplannen en individuele handelingsplannen aanwezig. De handelingsplannen worden 2 per jaar geëvalueerd en bijgestelde binnen de unit. De unitregisseur begeleidt dit proces.

- op schoolniveau zijn groepshandelingsplannen en individuele handelingsplannen geformuleerd voor verschillende ontwikkelingsgebieden. De mentoren en unitregisseurs bepalen welke kinderen in aanmerking komen, op basis van hun onderwijsbehoeften, voor welk plan.
- Zowel het groepshandelingsplan als het individueel handelingsplan kennen de volgende elementen:
  - de probleemanalyse
  - te bereiken doelen
  - te ondernemen activiteiten
  - in te zetten materialen en middelen
  - organisatie en tijd die er per week aan wordt besteed
  - geschatte duur van het handelingsplan

- o wijze en tijdstip van evaluatie(momenten)

Het individueel handelingsplan wordt met de ouders besproken. De eventueel geformuleerde acties voor thuis worden daarin ook vastgelegd.

Ook hier geldt weer: evaluatie = startsituatie.

Hieronder beschrijven we welke vormen van begeleiding we kennen:

a. Verlengde instructie en pre-teaching

Wanneer een kind na de reguliere instructie van een onderwijsgebied de opdracht/strategie niet begrijpt, kan er gebruik worden gemaakt van de verlengde instructie. Het kind kan zelf aangeven of zij verder willen oefenen, omdat zij iets nog niet helemaal begrijpen, maar de mentor kan ook aangeven dat een kind de verlengde instructie nodig heeft. De verlengde instructie komt zowel in een kleine groep voor als op individueel niveau. Tijdens de verlengde instructie gaat de mentor dieper op de opdracht in en gaat eventueel een paar stappen in de instructie terug. De mentor zorgt voor de interactie tussen kinderen onderling en maakt gebruik van zoveel mogelijk visueel materiaal, zoals het digibord, om op deze manier de betrokkenheid van de kinderen te vergroten. De meeste kinderen die verlengde instructie hebben hebben meer moeite met de oefenstof wanneer opdrachten of instructies abstracter worden. Bij deze kinderen wordt er langer op concreet niveau gewerkt, zodat ze op deze manier aansluiting blijven houden.

Pre teaching. Sommige kinderen krijgen voorafgaand alvast uitleg over de lesstof. Op deze manier krijgen de kinderen twee keer instructie, dat heeft een positief effect op de resultaten. De pre teaching kan door de mentor zelf gedaan worden, maar het kan ook door de unitregisseur of onderwijsassistent uitgevoerd worden. Meestal gaat het om een groepje kinderen, maar het kan ook individueel.

b. Extra instructie

Extra instructie is op Het Talent geïntegreerd in het onderwijs. Deze bestaat uit extra instructies en passend aanbod. Dit wordt gerealiseerd door het inzetten van iedere onderwijs gerelateerde werknemer aan Het Talent. De unitregisseur is een gedeelte van de week vrij geroosterd van groepstaken. In deze tijd neemt hij ook groepjes kinderen apart voor extra instructie of extra ondersteuning. Een vorm van remedial teacher (RT). De meeste extra instructie wordt ingezet op de schoolse vaardigheden. Ook kinderen die verder in de ontwikkeling zijn komen in aanmerking voor extra instructie gericht op verdieping en uitdaging.

c. Unit Paars

Een kleine groep kinderen heeft niet genoeg aan verlengde instructie / RT of aanpassing van het spelniveau voor de cognitieve vaardigheden. Er is veelal sprake van een IQ tussen de 80-90 en een leerachterstand op rekenen, spelling en/of lezen in vergelijking met leeftijdgenoten. Op sociaal emotioneel gebied is er vaak sprake van onzekerheid en gemis aan zelfvertrouwen. Kinderen hebben ook vaak moeite met taakaanpak. Deze kinderen kunnen in aanmerking komen voor unit paars. Gedurende 2x2 uur per week komende kinderen bij elkaar onder leiding van de orthopedagoog of unitregisseur en ontvangen extra/specifieke instructie op de genoemde gebieden.

Unit paars valt onder het project Satellietgroep en kent een subsidie en ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband Stroomland.

Maximaal 10 kinderen uit spil 15-18 kunnen in aanmerking komen voor unit paars..

d. Auditieve training

Auditieve training wordt als extra ondersteuning gegeven voor kinderen vanaf spil 11/12 die uitvallen op de auditieve voorwaarden. Deze voorwaarden zijn nodig om te kunnen starten met lezen. Ook wordt deze training aangeboden voor kinderen van 6 jaar die gezien hun leeftijd zouden moeten beginnen met lezen. Rond maart – april, of november voor de kinderen die in januari starten met lezen, worden de kinderen van spil 12 getoetst op de auditieve voorwaarden. Wanneer een kind moeite heeft met deze toets of opvallendheden laat zien, wordt er in samenspraak met de mentor en de ouders van het kind beslist of het kind in aanmerking komt voor de auditieve training. Een mentor organiseert de auditieve training voor de hele school. Vervolgens zullen de kinderen onder leiding van de mentor allerlei auditieve oefeningen doen zoals: letters kleien, auditieve oefeningen (analyse –synthese)/ woordjes hakken en plakken, rijmen en auditieve spelletjes. Auditieve training kan gekoppeld zijn aan logopedie. Samen met de logopediste wordt het aanbod samengesteld en afgestemd.

e. Leesgroepjes

Het Talent werkt met leesgroepjes. Dit programma is gericht op kinderen die moeite hebben met lezen. Kinderen blijven net zo lang in een leesgroepje tot een bepaald niveau is bereikt en afhankelijk van het leesprobleem wordt er gekozen voor een passende methodiek, die u hieronder kunt vinden. Het Talent wil het belang van het thuis lezen met het kind(eren) benadrukken, hierdoor kunnen de ouders bijdragen aan de ontwikkeling van het kind(eren) op het gebied van leesvaardigheid.

f. Connect-lezen

Connect-lezen is een interventieprogramma voor zwakke lezers. Het totale Connect-programma bestaat uit drie afzonderlijke delen, namelijk: 'Connect Klanken en Letters', 'Connect Woordherkenning' en 'Connect Vloeiend Lezen'. Binnen Connect-lezen wordt op zeer directe wijze een verbinding gelegd tussen schrijven en lezen. Connect-lezen is een programma voor kinderen die de basis- leesvaardigheid beheersen, maar niet tot het automatiseren komen. Het kind heeft dan te veel aandacht nodig voor het technisch lezen van de tekst en komt niet meer of onvoldoende toe aan het begrijpen van de tekst. Tijdens het werken met Connect-lezen maakt het kind leeskilometers waardoor zij vloeiender gaan lezen. Ter bevordering van dit vloeiend lezen wordt gebruik gemaakt van herhaald lezen. Binnen een Connect-sessie wordt een tekst meerdere malen gelezen.

g. Ralfi

Als kinderen in de bovenbouw zitten en voor een bepaalde tijd Connect-lezen hebben gehad en er nog te weinig vooruitgang is (vanaf de bovenbouw), wordt er gestart met Ralfi-lezen. Ralfi is een programma voor kinderen die het lezen grotendeels beheersen, maar langdurig te traag blijven lezen. Ralfi is gericht op het verhogen van het leesniveau en vloeiend lezen. Er wordt gewerkt met teksten die aansluiten bij de leeftijd van de kinderen.

Tijdens Ralfi-lezen staat de betekenis en de beleving van het lezen centraal. Daarom is het essentieel dat de kinderen de teksten goed begrijpen. Herhaald en ondersteund lezen geeft goede uitgangspunten voor een positieve ontwikkeling m.b.t. de woordenschat.

h. Dyslexie

Vermoedens van dyslexie worden aangegeven tijdens de kind-unit-besprekingen en/of de ouders geven dit zelf aan. Soms is er al een verwachting vanuit de beginkenmerken (bijvoorbeeld dyslexie in de familie). Er worden handelingsplannen opgesteld op het gebied van lezen en spelling. De unitregisseur en de mentor van het kind houden het kind in de gaten door middel van toetsen en observaties tijdens het werken. Wanneer het kind gedurende langere tijd geen of nauwelijks vooruitgang laat zien bij de toetsing

en hardnekkige problemen heeft op het gebied van technisch lezen en/of spelling wordt het aangemeld bij de poortwachter dyslexie. Als de aanvraag wordt goedgekeurd voor dyslexieonderzoek, kan deze vervolgens naar een specialist, bijvoorbeeld het Orthopedagogenmaatschap Nijmegen (OPM) voor verdere diagnostiek. Wanneer uit dit onderzoek blijkt dat het kind inderdaad dyslectisch is en er een dyslexieverklaring is dan stelt het OPM een plan van aanpak op. Dit wordt ook besproken met de mentor en de ouders en eventueel de unitregisseur. De mentor is verder betrokken bij de evaluatie van het plan. De kinderen die in aanmerking komen voor vergoede zorg kunnen op school begeleid worden door een orthopedagoog van het OPM. Deze behandeling vindt één keer per week plaats (na schooltijd). Eens in de drie maanden wordt de behandeling geëvalueerd met de ouders, orthopedagoog, mentor en/of unitregisseur. Er wordt bekeken of er vooruitgang is geboekt en het behandelplan wordt bijgesteld. Naast het OPM zijn er meerdere zorgaanbieders die dyslexie-gecertificeerd zijn. Het Talent adviseert veelal het OPM vanuit de eerdere ervaringen en wisselwerking school-ouders-zorgaanbieder. Het Talent hanteert een protocol voor dyslexie. Dit is terug te vinden op de website van de school.

i. Rekenen

Geautomatiseerd rekenen is het vlot kunnen zeggen van het antwoord op een som, zonder nadenktijd. Het gaat hierbij vooral om de erbij en eraf sommen t/m tien en twintig en de tafels van vermenigvuldigen. Welke tafels de kinderen zouden moeten kunnen is per spilniveau uitgewerkt. Het is voor kinderen belangrijk om de sommen vlot te automatiseren, omdat zij dit nodig hebben bij het maken van complexere rekensommen. Vandaar dat op Het Talent is afgesproken dat er extra aandacht is voor het automatiseren van rekenen. Het automatiseren is geïntegreerd in de dag- of weektaak, waardoor de kinderen hier extra mee oefenen (naast de vaste instructiemomenten in de rekenles). Dit houdt in dat zij dagelijks een oefening van de automatiseerkaart maken of oefenen op de computer. Door middel van tempotoetsen wordt gekeken of de kinderen vooruitgaan met het rekenen. Ouders kunnen dit ook thuis oefenen met uw kind.

Op rekengebied kan er ook sprake zijn van langdurige en hardnekkige problemen waarbij er niet of nauwelijks vooruitgang te zien is bij een kind. Er kan dan sprake zijn van dyscalculie. Het kind volgt in dat geval de verlengde- en extra instructie op school en zal wellicht ook buiten school extra moeten oefenen. Extern onderzoek kan aantonen dat er mogelijk sprake is van dyscalculie.

j. Hoogbegaafdheid/Unit Wit en deeltijd Wit

Het Talent heeft een unit ingericht voor hoogbegaafde kinderen. Unit wit voorziet in een behoefte voor hoogbegaafde kinderen die vastlopen of juist nog niet zijn vastgelopen in het reguliere basisonderwijs. Het idee dat hoogbegaafde kinderen "er wel vanzelf uit komen" is verleden tijd. Ook deze kinderen hebben hulp nodig om zich volledig te ontwikkelen. Motivatie- en automatiseringsproblemen komen het meeste voor. Het niet weten hoe je het beste kunt "leren". 'Hoe plan je?' en 'Hoe zet je wat er in je hoofd zit op papier?' zijn vragen die veel hoogbegaafde kinderen lastig vinden. Binnen unit wit is daar veel aandacht voor, ook het omgaan met je hoogbegaafdheid is een onderdeel dat belangrijk is, tenslotte ga je straks de maatschappij in! In unit wit wordt dertig procent van de tijd besteedt aan de basisvaardigheden en zeventig procent aan verrijking. De basisvaardigheden worden compact en versneld aangeboden, passend bij het leertempo van de kinderen. De overige tijd krijgen de kinderen een uitdagend aanbod, waarbij de leerinhoud op de leerbehoeften van de groep is afgestemd. Kritisch-, creatief- en analytisch denken komen veelvuldig aan bod, net als verdieping op de schoolbrede onderwerpen. Bij verschillende vakgebieden, waaronder ook het tweetalig onderwijs en de lessen van de vakdocenten voor wiskunde, schaken, Engels en Kunst is de begeleiding en feedback gericht op de persoonsontwikkeling van het kind. Op Het Talent maakt het onderwijs binnen unit wit onderdeel uit van de school en sluit

dus aan bij de visie en de werkwijze van Het Talent. Voor meer informatie zie de website van de school.

k. Verdieping, verrijking, compacten en deeltijd Wit

Kinderen die meer- of hoogbegaafd zijn en in een reguliere unit zitten, krijgen een aangepast lesaanbod. Per kind wordt gekeken welke aanbod het meest passend is bij het huidige ontwikkelingsniveau. Hierbij wordt er een keuze gemaakt om te verbreden, verrijken, compacten of een combinatie hiervan. Ook kunnen zij gebruik maken van de deeltijd variant van unit wit. Ook een aantal kinderen van andere scholen maakt hier gebruik van. Deeltijd wit is onderverdeeld in

- deeltijd voor kleuters (gericht op oplossingsgericht denken),
- deeltijd voor jonge kinderen (gericht op kritisch en logisch denken en verdieping op een onderwerp en science),
- deeltijd voor kinderen vanaf ongeveer 8 jaar gericht op verdieping op een onderwerp en kritisch, logisch en creatief denken.

l. Welbevinden en pedagogisch klimaat

De mentoren, de gedragsdeskundige/schoolpedagoog van Het Talent en de jeugdhulpverlening hebben (onder meer) een vormende (opvoedende) taak: kinderen te vormen tot goede burgers. Daarom vinden we het belangrijk dat kinderen goed met zichzelf en met anderen (dichtbij en ver weg) kunnen omgaan. In onze lessen besteden we dan ook gericht aandacht aan de sociale en maatschappelijke competenties van kinderen. Onze mentoren creëren daartoe een veilig en gestructureerd klimaat waarin kinderen zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Het gezonde pedagogische klimaat wordt neergezet aan de hand van de drie dimensies die in de praktijk worden vormgegeven. Kernwoorden zijn: relatie, competentie en autonomie. Het Talent hecht veel waarde aan een positieve en motiverende mentor, een begeleider die ervoor zorgt dat de kinderen het werk zelfstandig (samen met anderen) kunnen doen.

Als er sociaal-emotionele problemen worden gesignaleerd bij een kind, wordt dit besproken in de kind-unit-bespreking. Er wordt dan contact opgenomen met de gedragsdeskundige/schoolpedagoog.

Voor het in kaart brengen van de sociaal emotionele ontwikkeling gebruiken we de instrumenten Looqin en Iself.

m. Sociale vaardigheidstraining (SOVA-training)

Deze vorm van training is bestemd voor kinderen die onzeker zijn of extra gedragsalternatieven kunnen gebruiken in hun contact met andere kinderen. Bij deze kinderen gaat de ontwikkeling van hun sociale vaardigheden niet vanzelf. De SOVA-training helpt kinderen weer op de goede weg. Het geeft ze een rugzakje mee, met persoonlijke coping-strategieën om beter met moeilijke sociale situaties om te gaan. Het kind leert op deze manier wat wel en niet werkt. In een veilige en gezellige omgeving leert het kind elementaire sociale vaardigheden in gestructureerde bijeenkomsten. De kinderen leren dit in een groep met twee gespecialiseerde begeleiders, maar de kinderen leren ook van elkaar. Door oefenopdrachten mee te geven voor thuis en in de groep wordt gezorgd voor implementatie en borging. Wanneer tijdens de kind-unit-besprekingen naar voren is gekomen dat een kind in aanmerking komt voor de SOVA-training, wordt dit met de ouders besproken in de oudergesprekken. Als de ouders akkoord gaan, wordt het kind op de wachtlijst geplaatst. Zodra er een nieuwe groep start volgt een intakegesprek met het kind en wordt er verdere informatie bij de ouders en mentor ingewonnen.

n. Rots & Water

Rots & Water is een psychofysieke training, dit betekent dat er via een actieve, fysieke invalshoek aan de gehele groep positieve sociale vaardigheden worden aangeleerd. Weerbaarheid en solidariteit, rots en water, worden in balans gepresenteerd en getraind. Al spelenderwijs en via fysieke oefening worden sociale-communicatie-en confrontatievaardigheden aangeleerd. Spel en fysieke oefening worden afgewisseld met reflectiemomenten. Hiermee wil Het Talent groepsgewijs kinderen helpen om hun zelfbeheersing, zelfreflectie, zelfvertrouwen, het stellen van grenzen en communicatieve en sociale vaardigheden te verbeteren. Deze training wordt in elke unit als onderdeel van het totale programma aangeboden.

o. Pestprotocol

De aanbevelingen vanuit het Nationaal Onderwijsprotocol tegen pesten zijn opgenomen en uitgewerkt in het pestprotocol van Het Talent. Voor alle betrokken partijen is pesten een probleem. Het Talent vindt het belangrijk dat iedereen zich veilig voelt en daarom accepteert het team niet dat er op de school gepest wordt. Het Talent beschikt over een preventieve (voorkomende) aanpak en over een curatieve (behandelende) aanpak waarin maatregelen genomen worden tegen het pesten. De gedragsdeskundige/schoolpedagoog is de anti-pest coördinator van de school. Pesten is iets dat met de tijd meegaat; er wordt ook meer digitaal gepest. Hieronder wordt verstaan pesten via mail, What's App of andere digitale kanalen zoals Facebook. Digitaal pesten speelt zich bijna altijd in de thuissituatie af. Wanneer een kind gepest wordt, signaleren ouders/mentoren dit. Vervolgens ondernemen zij actie waarbij aandacht is voor het gepeste kind, de pester(s) en de groep eromheen. Wanneer de ouders na gesprekken met de mentor het gevoel hebben dat de school niet voldoende actie onderneemt om het pestprobleem aan te pakken, dan kunnen zij zich wenden tot de directie van Het Talent.

p. Opvallend gedrag

Als er bij een kind sprake is van opvallend gedrag wordt dit besproken in de kind-unit-bespreking, waar een of meerdere personen vanuit de ondersteuning kunnen aansluiten: de gedragsdeskundige/schoolpedagoog, de jeugdhulpverlener, de onderwijsondersteuner van het samenwerkingsverband en/of de schoolmaatschappelijk werker. Voorkomend opvallend gedrag kan zijn: voortdurend pijn doen van andere kinderen, luidruchtig gedrag waar anderen last van hebben, negatieve aandacht blijven vragen, veel huilen, alleen willen zijn. Wanneer een gesprek met de ouders nodig is gebeurt dit in aanwezigheid van een extra persoon van Het Talent: vaak is dit de directie, de gedragsdeskundige/schoolpedagoog of de unitregisseur. Indien nodig in het belang van het kind en zijn ontwikkeling kan een externe ingeschakeld worden.

3.10 Extern onderzoek

Als na intern onderzoek en inzetinterventies geen gewenst effect is opgetreden, wordt er hulp van buitenaf ingeschakeld. School zoekt daarvoor in overleg met ouders naar de juiste persoon of externe instantie. Bij verwijzing naar een externe instantie neemt de gedragsdeskundige/schoolpedagoog altijd contact op met de huisarts van het gezin om de verwijzing toe te lichten. De ouders zijn op de hoogte van de inhoud van de verwijzing en nemen zelf contact op met de huisarts voor verdere afstemming. Het kind kan ook eerst worden ingebracht bij multidisciplinair overleg (MDO) om tot een juist advies of juiste aanpak te komen.

Als een externe instantie ingeschakeld is zal deze rechtstreeks worden benaderd om de organisatie rondom een MDO tot een minimum te beperken. Dit om bureaucratisering,

dossievorming en onnodig lang wachten te voorkomen. Het kind wordt vanaf dat moment wel een 'zorgkind' genoemd.

Na en vanuit extern onderzoek gaan ouders, school en externen rond de tafel zitten om op basis van het onderzoeksverslag tot een plan van aanpak te komen dat haalbaar is voor alle partijen. Daarbij is de systemische benadering een belangrijk uitgangspunt.

Op het moment dat de inzet/interventies niet het gewenste effect heeft/hebben, of als wederzijdse verwachtingen niet meer met elkaar overeenstemmen, zal er in overleg met ouders gekeken worden of het kind nog wel binnen Het Talent op zijn plaats is. Een verwijzing naar een andere reguliere school, SBO of SO behoort dan tot de mogelijkheden.

3.11 Externe hulp

Vanuit de kind-unit-bespreking of overleg met de gedragsdeskundige/schoolpedagoog en/of de onderwijsondersteuner van het samenwerkingsverband kan geadviseerd worden een externe zorgaanbieder te benaderen voor een kind.

Het Talent streeft er echter naar om met de buitenschoolse instellingen die nodig zijn voor een kind goede samenwerkingsafspraken te maken. In dat kader heeft Het Talent afgesproken dat de externe zorgaanbieder een onderzoeksverslag altijd op school zal toelichten in aanwezigheid van de ouders. Het Talent wil op deze manier de drempel verlagen voor deze kinderen om hulp te krijgen. Met buitenschoolse instellingen kan er gedacht worden aan logopedie, orthopedagogen c.q. psychologenpraktijken, cesartherapie, speltherapie, jeugdhulpverlening, de GGD, externe RT en AB (ambulante begeleiding) m.b.t. speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs.

3.12 Onderwijskundig rapport

Het Talent draagt in alle gevallen van plaatsing op een andere school de relevante gegevens over in de vorm van een onderwijskundig rapport.

- voor kinderen die de school verlaten stellen we een onderwijskundig rapport op:
  - bij plaatsing op een andere basisschool (PO);
  - bij plaatsing op een speciaal onderwijs school (SO);
  - bij plaatsing op een speciale school voor basisonderwijs (SBO);
  - bij overgang naar een school voor Voortgezet Onderwijs (VO);
  - bij plaatsing op een speciale school voor Voortgezet Onderwijs (VO);
- de ouders krijgen ook het onderwijskundige rapport.

3.13 Keuze Voortgezet Onderwijs (VO)

De school begeleidt kinderen in hun keuze voor scholen voor Voortgezet Onderwijs.

Het Talent draagt er zorg voor dat ouders tijdig een advies hebben qua schoolniveau. Binnen Nijmegen is er de afspraak tussen Voortgezet Onderwijs (VO) en Primair Onderwijs (PO) dat alle kinderen op basis van het advies van de school worden geplaatst op het niveau dat het PO aangeeft. Het advies van een basisschool is een betere voorspeller dan een eindtoets. Toch wil de onderwijsinspectie dat er landelijk, gevalideerde gegevens worden aangeleverd door de scholen.

De ouders krijgen de rapportages en het advies van de school mee naar huis. In de loop van het schooljaar voeren we met de ouders en de kinderen voortgezet onderwijs gesprekken. Het schoolkeuzeadvies is gebaseerd op:

- resultaten van de evaluaties;
- betrokkenheid, inzet en motivatie bij de diverse vakgebieden, het welbevinden van het kind;
- overige kindkenmerken
- relevante informatie m.b.t. ouders, gezinssituatie en kind.

De school verzorgt een overdracht (onderwijskundig rapport) naar de VO school. Dit rapport wordt jaarlijks aangepast en bijgesteld op basis van bevindingen van docenten uit het VO en leerkrachten/mentoren uit PO.

Het Talent stelt zich op de hoogte van de vorderingen en de ontwikkelingen van de kinderen in het VO gedurende het eerste, tweede en derde jaar. Jaarlijks is er contact met een docent van de VO school. De verstrekte gegevens en uitkomst van de vorderingen gebruikt de school als zelfevaluatie.

Hoofdstuk 4: Rollen en taken

4.1 Rollen en taken van de mentor

De rollen die mentoren vervullen zijn: inspirator, opvoeder, teamwerker, organisator, begeleider ontwikkeling, toezichthouder, instructeur. Hij stuurt aan.

Taken van de mentor zijn:

- Het aanbieden van leerstoflijnen op niveau;
- Het zorgdragen voor het welbevinden en de leerresultaten van de kinderen binnen de unit;
- De onderwijsinhoudelijke ontwikkeling van de unit;
- Het zorgdragen voor de ontwikkeling van de mentoren binnen de unit, denk hierbij aan intervisie, maatjes, buddy;
- Het voeren van overleg over de uitvoering van het werk om tot afstemming te komen over unit-overstijgende aangelegenheden;
- Het voeren van gesprekken met ouders met betrekking tot het functioneren van kinderen.
- Het voeren van gesprekken met kinderen over kennis en gedrag om hen te vormen en te steunen in hun ontwikkeling;
- Het voeren van portfoliogesprekken met kinderen: reflecties m.b.t. hun niveau, hun welbevinden, hun plaats binnen de unit etc.;
- Het voeren van gesprekken met teamleden over de werkprocessen en het functioneren, waar nodig om tot bijsturing te komen;
- Een bijdrage leveren aan de kind-unit-besprekingen;
- Acties uit de KUB vastleggen in het actieplan en uitvoeren;
- Het opstellen van OWKR;
- Het aanpassen van de spelniveaus;
- Het opzetten en uitvoeren van activiteiten rondom thema's;
- Het deelnemen aan vergaderingen en werkgroepen.

4.2 Rollen en taken van de unitregisseur

De rollen die unitregisseurs vervullen zijn: klimaatschepper, teamwerker, organisator, begeleider ontwikkeling, innovator, hij stuurt aan.

Taken van de unitregisseur zijn:

- Levert een bijdrage aan de ontwikkeling van het onderwijsbeleid en de begeleiding van kinderen van de school;
- Coördineert de uitvoerende zaken m.b.t. het onderwijsvernieuwingsproces;
- Bewaakt de kwaliteit van de werkzaamheden (kwaliteitszorg);
- Bewaakt de doelstelling, identiteit en het gewenste pedagogisch-didactisch klimaat van de school;
- Draagt zorg voor de inzet van de diverse kwaliteiten/competenties van de collega's binnen de unit.
- Ondersteunt, samen met de directie, unitregisseurs en mentoren bij de uitvoering van onderwijsinhoudelijke zaken binnen de unit;
- Signaleert (dreigende) problemen in de onderwijsuitvoering.
- Beslist op advies van specialisten over het verwijzen van leerlingen naar hulpinstanties en specialisten;
- Draagt zorg voor de opvang van groepen binnen de unit bij afwezigheid van de mentor, na overleg met de directie;
- Draagt zorg voor organisatorische zaken binnen de unit;

- Controleert de registratie;
- Is contactpersoon naar UCO;
- Houdt het unitoverleg en zit dit voor op de daarvoor geplande momenten;
- Draagt zorg voor een agenda voorafgaand aan de vergadering;
- Draagt zorg (of delegeert) de verslaglegging;
- Draagt er zorg voor dat gemaakte afspraken worden nageleefd;
- Draagt zorg voor de uitvoering en/of delegeert de uitvoering van de gemaakte afspraken binnen een unitoverleg;
- Neemt namens de andere unitregisseurs deel aan netwerkoverleg;
- Voert het kind-unit- besprekingen en controleert of gemaakte afspraken worden nagekomen. Houdt het KUB overzicht bij;
- Overlegt met collega-regisseurs over de uitvoering van het werk om tot afstemming te komen over unit-overstijgende aangelegenheden;
- Bespreekt met teamleden hun functioneren en hun resultaten om tot bijsturing te komen;
- Gaat in gesprek met ouders met betrekking tot het functioneren van (groepen) kinderen;
- Is contactpersoon naar extern deskundigen;
- Voert voortgangs- en functioneringsgesprekken met mentoren (1 x in de twee jaar per mentor);
- Heeft afstemmingsoverleg met overige unitregisseurs en heeft werkoverleg met de directie (3-wekelijks). Dit overleg heeft het karakter van afstemming en collegiale ondersteuning.

4.3 Rollen en taken van de gedragsdeskundige/schoolpedagoog

De rollen van de gedragsdeskundige/schoolpedagoog zijn: klimaatschepper, teamwerker, organisator, begeleider ontwikkeling, coach, opvoeder, innovator.

De gedragsdeskundige/schoolpedagoog heeft verschillende taken op het gebied van het pedagogisch klimaat van de school, de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen en opvoedkundige begeleiding van de ouders, die ervoor zorgen dat de kinderen zich zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen.

Samen met directeur draagt zij zorg voor het opzetten en uitvoeren van programma's voor zowel kinderen (groepsgericht en individueel) als ouders als mentoren als unitregisseurs.

Taken van de gedragsdeskundige zijn:

- Beleidsontwikkeling m.b.t. pedagogisch klimaat;
- Het opzetten en uitvoeren van thema-avonden;
- Het opzetten en up to date houden van protocollen en de implementatie daarvan;
- Het opzetten en uitvoeren van ontwikkelings-stimulerende groepsactiviteiten zoals sociale vaardigheidstrainingen en faalangstreductietrainingen;
- Het opzetten en uitvoeren van activiteiten in het kader van positief groepsklimaat en -dynamiek;
- Het begeleiden van unitregisseurs en mentoren, zowel op pedagogisch als op persoonlijk gebied;
- Het begeleiden van mentoren op het gebied van signaleren en actie ondernemen;
- Het organiseren van deskundigheidsbevorderingsbijeenkomsten;
- Het signaleren en analyseren van kindgebonden problematiek;
- Het begeleiden van individuele kinderen met een begeleidingsvraag op sociaal-emotioneel gebied;
- Het opstellen van behandelplannen;
- Het opstellen en uitvoeren van behandelplannen van kinderen met een speciale behoefte;
- Het voeren van oudergesprekken in het kader van
  - informatie en advies
  - signaleren en analyseren
  - kortdurende pedagogische adviseringsgesprekken
  - doorverwijzingen

- Een bijdrage leveren aan de kind-unit-besprekingen;
- Contacten onderhouden en afstemmen met externe instanties zowel op beleidsmatig als op inhoudelijke gebied zoals huisarts, Brede basisteams, GGz, Veilig Thuis, orthopedagogen en/of psychologenpraktijken etc;
- Coördineren en afstemmen van de taken van Brede basisteams en Jeugdhulpverlener binnen de school
- Het voeren van intakegesprekken;
- Netwerkoverleg;
- Verslaglegging en dossiervorming;
- Bijhouden sociale kaart;
- Voorbereiden met unitregisseur casuïstiek multidisciplinair overleg;
- Begeleiding pedagogiek stagiaires.

4.4 Rollen en taken van de directeur

De directeur heeft verschillende rollen en taken. De rollen die zij vervult zijn: inspirator, teamwerker, organisator, strateeg, coach, innovator en hij stuurt aan.

De directeur is de verpersoonlijking van het vernieuwende concept van Het Talent en draagt dit actief uit. De directeur weet personeel, ouders en alle betrokken bij de organisatie te inspireren en hun krachten te bundelen om dit concept te mee te realiseren. De directeur is een innovator zowel ten aanzien van de ontwikkeling van het concept en de doelstellingen ervan als ook van het stimuleren van de doorvertaling daarvan naar de dagelijkse praktijk. Zij waarborgt de professionele cultuur.

De directeur is verantwoordelijk voor beleid en uitvoering van de organisatie. Het Talent en geeft direct leiding aan een team van gedragsdeskundige, unitregisseurs, mentoren en ondersteunend personeel.

De directeur draagt zorg voor het optimaal functioneren van het personeel door het stimuleren van teamwerken. Zij draagt zorg voor een voor een optimale planning en taaktoedeling.

Naast de onderstaande taken heeft de directeur ook een taak ten aanzien van kwaliteitsverbetering, het bijhouden van en anticiperen op landelijke ontwikkelingen en de ontwikkelingen op onderwijskundig gebied, het evalueren van lopende ontwikkelingsprocessen en indien nodig het bijstellen daarvan. Taken van de onderwijskundig directeur zijn:

- Aansturen en begeleiden van mentoren en unitregisseurs t.a.v. de ontwikkeling van het onderwijsconcept;
- Organiseren van passende oplossingen voor (dreigende) problemen in de onderwijsuitvoering;
- Deelnemen aan schooloverstijgende overlegsituaties, gericht op afstemming van onderwijs- en werkprocessen;
- Het Kind Wegwijs Programma (KWP) is een nieuw en uniek concept in het huidige onderwijs. De ontwikkeling, die gestart is in 2001, vraagt nog steeds de aandacht en is nog lang niet voltooid. Het gaat hierbij om ontwikkelen, implementeren, controleren en evalueren;
- Leiding geven aan de medewerkers op de school;
- Stimuleert en creëert mogelijkheden voor de ontwikkeling en begeleiding van medewerkers;
- Het voeren van functioneringsgesprekken met de unitregisseurs en onderwijsondersteunend personeel;
- Is verantwoordelijk voor de personele zorg en het personeelsbeheer op de school;
- Voorzitten van een multidisciplinair overleg;
- Organiseren van deskundigheidsbevordering mentoren m.b.t. begeleiding van een kind;
- Onderhouden van de contacten met ouders/verzorgers van kinderen van de school
- Onderhouden van de contacten met relevante scholen/instellingen gericht op afstemming van onderwijs en leerlingenzorg, o.a. in het samenwerkingsverband;
- Realiseren van schooloverstijgende multidisciplinaire meerjaren beleidsprojecten; draagt zorg voor de opstelling van de begroting en het jaarverslag van de school;
- Beslissen op advies van specialisten over het doorverwijzen van leerlingen naar hulpinstanties en specialisten.

Hoofdstuk 5: Extra ondersteuning samenwerkingspartners

Breedtebegeleiding is de begeleiding om de school heen. Hierbij roept de school hulp van buitenaf in, maar de verantwoordelijkheid voor het onderwijs, de begeleiding en ontwikkeling van de kinderen blijft bij de school. Hieronder staan de partijen met wie Het Talent op dit moment samenwerkt volgens het samenwerkingsprotocol. Het Talent staat echter open voor samenwerking met partijen die (nog) niet in dit protocol vermeld staan. Het Talent adviseert ouders bij een keuze voor een externe partij op basis van afspraken en eerdere ervaringen met deze partij, uitgaande van het betreffende kind.

5.1 Multidisciplinair overleg (MDO)

Het multidisciplinair team (MDO) bestaat uit (kan bestaan uit):

- Directeur (voorzitter)
- Gedragsdeskundige/Schoolpedagoog
- Unitregisseur
- Mentor
- Onderwijsondersteuner samenwerkingsverband
- Jeugdhulpverlener
- Schoolmaatschappelijk werker
- Ouders
- Eventueel andere betrokken professionals

In een MDO worden kinderen besproken met vragen en zorgen m.b.t. hun ontwikkeling. Deze vragen en/of zorgen kunnen op verschillende gebieden voorkomen: de cognitieve ontwikkeling, de sociaal-emotionele ontwikkeling en/of zorgen m.b.t. de thuissituatie. In een MDO wordt met ouder(s) en/of verzorger(s) multidisciplinair gekeken naar de hulpvraag.

De deelnemers van dit team denken vanuit hun expertise mee over een mogelijke aanpak of oplossing. Functies van een MDO zijn onder andere: zorgen over kinderen in kaart brengen, een aanpak formuleren voor ondersteuning of hulpverlening, het ondersteunen van de kindbegeleiding in de school en indien nodig meenemen of verwijzen naar externe organisaties. Het kind kan naar aanleiding van de kind-unit-besprekingen aangemeld worden via de unitregisseur, de directeur en de gedragsdeskundige/schoolpedagoog. De ouders worden hier altijd bij betrokken.

5.2 Jeugdarts

Wanneer kinderen naar school gaan, neemt de jeugdarts vanaf dat moment de zorg over van het consultatiebureau. Het schoolgezondheidsteam nodigt het kind, in het jaar dat het kind vijf jaar wordt (spil 11/12), uit voor een preventief lichamelijk onderzoek door de schoolarts en/of doktersassistente. Daarnaast vindt er een gesprek plaats over de algemene ontwikkeling. Een soortgelijk onderzoek vindt ook plaats wanneer de kinderen ongeveer 10 jaar zijn (spil 21/22). Tijdens dit onderzoek kijkt de schoolverpleegkundige samen met de ouders naar de ontwikkeling van het kind. Hierbij wordt het kind ook gemeten en gewogen, er wordt gekeken naar de houding en op verzoek kan het horen en het zien worden getest. De jeugdarts onderzoekt de kinderen in de ruimte van de GGD in het voorzieningshart waar de school ook in gesitueerd is.

5.3 Logopedie

De kinderen op Het Talent worden vanaf 5 jaar onderzocht op spraak-taalontwikkeling, stem, mondgewoonten en gehoor door een logopediste. De ouders krijgen de resultaten van het onderzoek en wanneer het nodig is worden de ouders uitgenodigd door de logopediste voor een gesprek op school of voor een uitgebreider onderzoek op de GGD. Deze screening wordt één keer per jaar uitgevoerd: er komt dan een logopediste naar Het Talent. Zij onderzoekt dan alle kinderen uit een bepaald geboortjaar. Een andere mogelijkheid is dat de mentor iets signaleert waardoor hij de ouders adviseert om het kind aan te melden voor een spraak-

taalonderzoek bij bijvoorbeeld logopediepraktijk Bemmel-Lent. Het Talent kiest voor deze praktijk door eerdere ervaringen en goede samenwerking. Dit is een laagdrempelig onderzoek om te kijken of er wel of geen reden is voor ongerustheid.

5.4 Fysiotherapie

Het Talent werkt o.a. samen met kinderfysiotheapeute Baukje Oostdam, vanwege eerdere ervaringen. Zij is gehuisvest binnen De Ster. De kinderfysiotherapeut helpt bij de begeleiding van kinderen met motorische problemen. De kinderfysiotherapeut kan ook helpen bij het vormen van een beeld van een kind, bij een vraag over het motorisch functioneren. Kinderen die hier hinder van ondervinden bij hun dagelijkse handelingen kunnen veel baat hebben bij fysiotherapie.

Door te oefenen en meer inzicht te krijgen in hun lichaam en manier van bewegen is het kind beter in staat om motorische oplossingen te vinden. De kinderfysiotherapeute kan bepalen op welk niveau het kind qua motorische ontwikkeling is en de oorzaak achter de motorische problemen onderzoeken. Vervolgens kan zij een handelingsplan opstellen dat wordt besproken met de ouders en de mentor. Als tijdens de kind-unit-besprekingen blijkt dat de ouders of de mentor motorische problemen signaleert bij het kind, kunnen de ouders geadviseerd worden naar een fysiotherapeut te gaan.

5.5 Ergotherapie

Een ergotherapeutische behandeling is bestemd voor kinderen die motorische problemen hebben in hun dagelijkse activiteiten en is erop gericht om de motorische en zintuiglijke ontwikkeling van het kind te stimuleren. Hierbij maakt de ergotherapeut gebruik van spel- en ontwikkelingsmaterialen. De ergotherapeut geeft ook advies over: de aanschaf van hulpmiddelen (zoals stoel, speciale pen of schaar) en schoolse vaardigheden, schrijven (o.a. houding en pengreep), omgang met zintuiglijke prikkels, spelontwikkeling, speelhouding en speelgoed. De ergotherapeut neemt vervolgens met de ouders en de andere betrokkenen (meestal de mentor) het resultaat en opgestelde behandeldoelen door.

5.6 Jeugdhulpverlening

Sinds 2013 werkt Het Talent structureel samen met jeugdhulpverlening op de werkvloer. Wij voegen op dit moment voor 12 uur per week een inclusiepedagoog toe aan onze teams van onderwijs en opvang. De inclusiepedagoog is wisselend aanwezig op de groepen en werkt samen met mentoren, pedagogisch medewerkers, ouders en unitregisseurs aan de ontwikkeling van kinderen op sociaal emotioneel gebied in de leeftijd van 0-7 jaar. Deze aanpak is gericht op preventie en kan zowel individueel als groepsgericht zijn. Doel is het actief voorkomen van latere problematiek op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling. De inclusiepedagoog ondersteunt tevens ouders met opvoedvragen.

De jeugdhulpverlener stemt af met de gedragsdeskundige/schoolpedagoog over zijn inhoudelijke werkzaamheden om een zo groot mogelijk rendement te behalen.

5.7 Brede basisteams

Het brede basisteam Jeugd en Gezin bestaat uit deskundige professionals die samen snel en goed inschatten welke hulp nodig is voor kinderen en gezinnen en deze hulp direct bieden. Het Talent heeft een paar uur per week een lid van het brede basisteam op school. Zij hebben de opdracht om de basishulp én de toegang naar specialistische zorg te bieden. Het brede basisteam Jeugd en Gezin start halverwege 2021.

5.8 Kind in Beeld: expertisecentrum voor zorg en onderwijs

Kind in Beeld is een expertise- en adviescentrum voor zorg, onderwijs en begeleiding. Het is een samenwerking tussen de St. Maartensschool, de St. Maartenskliniek en het REC-Rivierenland (ambulante dienst). Zij richten zich op kinderen in de basisschoolleeftijd (4-12 jaar) die beperkt worden in hun ontwikkeling op het gebied van school- en/of bewegingsvaardigheden, waardoor zij problemen ondervinden in de participatie op school, thuis of in de vrijetijdsbesteding. Wanneer ouders of school zich zorgen maken over de ontwikkeling van het

kind, kan het team van Kind in Beeld de oplossing bieden. Een team van professionals brengen in een periode van drie weken het kind in beeld. Zowel de sterke als de zwakke punten van het kind op de verschillende ontwikkelingsdomeinen (motoriek, cognitie en gedrag) worden hierin meegenomen. De hulpvragen van de ouders en van school zijn het centrale uitgangspunt van dit traject. Door middel van deze hulpvragen brengt Kind in Beeld de ontwikkeling van het kind zo goed mogelijk in kaart en de adviezen worden hierop afgestemd. Kind in Beeld wordt vooral ingezet op het gebied van screening en advies en niet zozeer op de behandeling. De behandeling organiseren zij zoveel mogelijk in de directe omgeving van het kind. Als tijdens de kind-unit-besprekingen en het oudergesprek blijken dat de mentor of de ouders zorgen signaleren op dit gebied kunnen de ouders geadviseerd worden naar de huisarts te gaan. Om het team 'Kind in Beeld' in te kunnen schakelen is een verwijzing nodig door de huisarts of specialist.

5.9 GGZ: Geestelijke Gezondheidszorg

In uitzonderlijke gevallen maakt Het Talent gebruik van het aanbod van de Geestelijke Gezondheidszorg. Zij bieden onder andere hulp voor gedrag gerelateerde problemen, eventueel met een medische oorzaak, als de hulp vanuit school niet meer toereikend is. Voor deze hulp is een verwijzing van de huisarts nodig.

5.10 Jeugdbescherming/Veilig Thuis

Naast de vrijwillige hulpverlening o.a. via de brede basisteams is er ook hulp voor jeugdigen die beschermd moeten worden, omdat zij niet op een veilige manier kunnen opgroeien. Naast crisisinterventie in de vorm van spoedeisende zorg is er tevens jeugdbescherming, jeugdreclassering, Veilig Thuis en de kindertelefoon.

5.11 School's cool

Deze vorm van begeleiding is bedoeld voor kinderen die van huis uit niet de steun kunnen krijgen die nodig is bij de overgang van de beschermde basisschool naar het voortgezet onderwijs. School's cool geeft een kind in de laatste maanden van spil 24 en gedurende de brugklas een eigen mentor. Deze vrijwilliger komt bij het kind thuis en helpt het kind bij het huiswerk en andere schoolzaken. Ook helpt de mentor de ouders en het kind zo nodig bij het vinden van een vrijetijdsbesteding. Het kind kan naar aanleiding van de kind-unit-besprekingen of op verzoek van ouders aangemeld worden via de unitregisseur.

Hoofdstuk 6: Stromenland, arrangement voorziening en TLV

Dieptezorg is zorg van en door gespecialiseerde voorzieningen in het samenwerkingsverband van de school of in de regio. De verantwoordelijkheid voor de kinderen wordt overgedragen aan een andere voorziening. Hierbij kunt u denken aan het Speciaal Basisonderwijs (SBO) of Speciaal Onderwijs (SO).

6.1 Ondersteuningsplatform/Stromenland

Met ingang van 1 augustus 2014 is de Wet Passend onderwijs ingevoerd. Passend onderwijs organiseert onderwijs voor alle kinderen en jongeren tot 23 jaar.

Passend onderwijs betekent niet alleen een passende onderwijsplek voor ieder kind, maar betekent ook het onderwijs passend maken voor het kind. Kinderen die ondersteuning nodig hebben bij het opgroeien en bij hun ontwikkeling; de een meer dan de ander. Het ondersteuningsplatform is verantwoordelijk voor het bieden van de juiste ondersteuning passend bij de behoefte van het kind.

In Stromenland zijn ondersteuningsplatforms de belangrijkste schakel binnen passend onderwijs. Ondersteuningsplatforms zijn een organisatievorm, waarbinnen samenwerkende schoolbesturen hun lichte interventies, extra ondersteuning en speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs plaatsingen regelen. Ondersteuningsplatforms zijn regionaal dekkend en bestaan in principe uit meerdere samenwerkende schoolbesturen. Op 1 augustus 2014 zijn als startsituatie 6 ondersteuningsplatforms binnen Stromenland vastgesteld voortbouwend op de 6 oorspronkelijke samenwerkingsverbanden Weer Samen Naar School. De expertise vanuit de huidige Regionale Expertise Centra (cluster 3 en 4) is verbonden aan elk platform. Bij de invulling en organisatie van de werkzaamheden moeten de platforms in toenemende mate rekening houden en aansluiting zoeken bij de infrastructuur die in de regio ontstaat door de transitie jeugdzorg.

De ondersteuner passend onderwijs doet in de rol van schoolcontactpersoon o.a. het volgende op Het Talent:

- Sparren t.a.v. hulpvraag
- Contactpersoon zijn voor aanvragen Advies en Kortdurende ondersteuning en GroepsKracht
- Uitvoeren van ondersteuningstrajecten, mits de hulpvraag past bij de expertise en de tijd van de ondersteuner passend onderwijs. Is dit niet het geval dan wordt er een andere ondersteuner ingeschakeld
- Deelnemen aan de MDO bijeenkomsten en het uitvoeren van werkzaamheden die daar uit voortvloeien
- Betrokken zijn bij aanvraag arrangement en toelaatbaarheidsverklaring (TLV).

In de nieuwe situatie van passend onderwijs is veel veranderd rondom de indicatiestellingen voor zowel het speciaal basisonderwijs als het speciaal onderwijs (zware arrangementen). De leerlinggebonden financiering (het rugzakje) is verdwenen, de Regionale Expertise Centra zijn opgeheven en de indicatiestelling door de Permanente Commissie Leerlingbegeleiding en de Commissie van Indicatiestelling is gestopt.

Het samenwerkingsverband zelf bepaalt of een leerling in aanmerking komt voor extra ondersteuning en organiseert deze indicatie voor het afgeven van toelaatbaarheidsverklaringen (TLV). Er zijn volgens de wet vier verschillende toelaatbaarheidsverklaringen:

- a. speciaal basisonderwijs;
- b. speciaal onderwijs: bekostigingscategorie 1 (niet vallend in categorie 2 of 3);
- c. speciaal onderwijs: bekostigingscategorie 2 (lichamelijk gehandicapt);
- d. speciaal onderwijs: bekostigingscategorie 3 (meervoudig gehandicapt).

6.2. Aanmelden bij Ondersteuningsplatform/Stromenland en Commissie van Toelaatbaarheid

Binnen elk ondersteuningsplatform functioneert een Commissie Toelaatbaarheid die al deze vier

verschillende toelaatbaarheidsverklaringen afgeeft. Deze afgifte is integraal onderdeel van de taak van het ondersteuningsplatform.

Bij de inhoudelijke voorbereiding van de aanvraag van een toelaatbaarheidsverklaring binnen het platform zijn experts met een brede blik en specialisten vanuit de deskundigenpool betrokken. Zij hebben een adviserende rol. Daarnaast is ook de kartrekker van het ondersteuningsplatform betrokken bij de voorbereiding en afgifte van een toelaatbaarheidsverklaring.

Stromenland monitort slechts het aantal toelaatbaarheidsverklaringen van het speciaal (basis)onderwijs.

Het Talent begeleidt ouders van kinderen die daarvoor in aanmerking komen bij de aanmelding van hun kind.

Het samenwerkingsverband bepaalt uiteindelijk of een kind in aanmerking komt voor extra ondersteuning en organiseert deze indicatie voor het afgeven van toelaatbaarheidsverklaringen. Een plaatsing van een leerling in het SBO of het SO (cluster 3 of 4) wordt gezien als een intensief arrangement. Hiervoor is een toelaatbaarheidsverklaring nodig. Het ondersteuningsplatform Nijmegen kent een Commissie voor Toelaatbaarheidsverklaring (CvT).

- Transparante procedures zijn belangrijk.
- Bij het indienen van een aanvraag bij het ondersteuningsplatform Nijmegen voor plaatsing op een SBO of SO ondersteunt Het Talent de ouders zoveel mogelijk.
- We bieden minimaal een geheel ingevuld onderwijskundig rapport aan en een groeidocument;
- Bij plaatsing op een andere school dragen we altijd het kinddossier over. Dit bestaat uit het onderwijskundige rapport en alle andere relevante didactische gegevens;
- Het Talent heeft duidelijke afspraken hoe te handelen als een kind van een SBO of een SO school wordt teruggeplaatst.

Hoofdstuk 7: De kwaliteitsstandaarden

De standaarden zijn ontleend aan de kwaliteitskenmerken die de inspectie hanteert, de WSNS standaarden en standaarden die door de Regie van de Zorg zijn aangereikt.

7.1 Op microniveau: het primaire proces in de unit en de professionaliteit van de mentor

Nr.	Kwaliteitsstandaard
1	Elke mentor beschikt over voldoende kennis en vaardigheid om eenvoudig pedagogisch onderzoek te doen
2	De mentoren in een unit zijn in staat om de extra begeleidingsbehoefte van een kind tijdig te signaleren, te analyseren, en een gerichte hulpvraag te formuleren.
3	De mentoren van een unit kunnen een flexibele organisatie coördineren, waarbinnen het uitvoeren van extra begeleiding mogelijk is.
4	Elke mentor kan verschillende leerstijlen van kinderen onderkennen en de instructie en het leerstofaanbod hieraan aanpassen.
5	De mentoren van een unit kunnen de resultaten van methode-gebonden toetsen en niet methode-gebonden toetsen analyseren en deze vertalen in actiepunten op groepsniveau en individueel niveau.
6	Elke mentor kan problemen van kinderen signaleren en analyseren.
7	Elke mentor beschikt over voldoende kennis en vaardigheden om groepshandelingsplannen en individuele handelingsplannen systematisch uit te werken.
8	De unitregisseur analyseert het resultaat van een groeps- en individueel handelingsplan en betreft daarin zowel de product- als de procesfactoren en begeleidt een eventuele bijstelling of een vervolg.
9	Elke mentor weet het diagnostische instrumentarium op school te gebruiken.
10	Elke mentor kan gebruik maken van de remediërende materialen die op school aanwezig zijn.
11	Elke mentor informeert ouders over de resultaten van een hulplan en eventuele vervolgactiviteiten gedragsdeskundige/schoolpedagoog.
12	Kinderen die geplaatst worden op een SBO worden door de unitregisseur hierop voorbereid
13	Elke mentor begeleidt (samen met de unitregisseur of gedragsdeskundige/schoolpedagoog) de ouders van een kind dat wordt aangemeld bij de Stroomland commissie van indicatiestelling.
14	De unitregisseur kent de mogelijkheden om externe hulp in te roepen en maakt hier adequaat gebruik van.

7.2 Op mesoniveau: de beleidsvorming en –bewaking op schoolniveau, de procedures, afspraken en regelingen

1	Er zijn spelleerstoflijnen operationeel inclusief evaluatie.
2	De resultaten van de evaluatie worden op groepsniveau en individueel niveau geanalyseerd (genormeerd en niet genormeerd).
3	De resultaten van de evaluatie (genormeerd en niet genormeerd) worden op schoolniveau systematisch gevolgd en bewaakt.
4	Er vinden vier keer per jaar kind-unit-besprekingen plaats. Hier worden alle kinderen van een unit besproken in het bijzijn van de desbetreffende mentoren en de unitregisseur van de unit. Met daaraan toegevoegd de gedragsdeskundige/schoolpedagoog, de jeugdhulpverlene en de onderwijsondersteuner vanuit het samenwerkingsverband.
5	Van alle kinderen is een kinddossier en portfolio aanwezig.

6	Er is een intakeprocedure voor kinderen die voor het eerst de basisschool bezoeken en die van een andere basisschool komen.
7	Er is een intakeprocedure voor kinderen die vanuit het SBO weer worden teruggeplaatst.
8	Er is een intakeprocedure voor kinderen die in het kader van kind-gebonden financiering ('de zogenaamde rugzak') op school worden geplaatst.
9	Voor kinderen die onze school verlaten wordt een onderwijskundig rapport opgesteld, eventueel aangevuld met onderdelen uit het kind-dossier.
10	Op schoolniveau wordt het opstellen van een groeidocument t.b.v. passend onderwijs begeleid.
11	Er is een goed diagnostisch instrumentarium beschikbaar.
12	Er zijn voldoende remediërende materialen beschikbaar.
13	Er is voldoende achtergrondinformatie m.b.t. de begeleidingsverbredingsaspecten beschikbaar.
14	Er vindt systematische overdracht van kinderen plaats.
15	Bij kind-unit-besprekingen worden experts toegevoegd aan de bespreking (jeugdhulpverlener, gedragsdeskundige/schoolpedagoog, onderwijsondersteuner samenwerkingsverband).
16	Er zijn heldere beslissingscriteria en procedures m.b.t. het toewijzen van extra begeleiding (preventieve ambulante begeleiding, etc.).
17	De activiteiten binnen deze extra begeleiding vormen één geheel met het individueel handelingsplan van het kind
18	N.a.v. analyses van de resultaten van de evaluaties worden op schoolniveau evt. bijstellingen van het onderwijsaanbod besproken.
19	In het schoolplan zijn de streefdoelen op de verschillende ontwikkelingsgebieden per spilniveau omschreven.
20	Regelmatig wordt nagegaan of de kennis en vaardigheden van mentoren nog in overeenstemming zijn met de begeleidingsbehoefte van het kind.
21	Bij het opstellen van nascholingsplannen wordt de deskundigheidsbevordering m.b.t. de begeleidingsverbreding nadrukkelijk meegenomen, de evaluatiesituatie is startsituatie.
22	Er is een taakomschrijving voor de unitregisseur.
23	Er is een taakomschrijving voor de gedragsdeskundige/schoolpedagoog.

7.3 Op macroniveau: informatievoorziening naar ouders, participatie in externe netwerken en consultatie van externe hulpverlenende instanties

1	Ouders worden geïnformeerd over resultaten van hun kinderen en de eventuele daar uit voortkomende acties op zowel schoolniveau als thuisniveau.
2	Ouders worden geïnformeerd als er aanvullende begeleiding nodig is en wat dat betekent op zowel schoolniveau als thuisniveau.
3	Ouders worden geïnformeerd en begeleid als hun kind wordt aangemeld bij commissie van toelaatbaarheid.
4	Ouders worden in de schoolgids geïnformeerd over zorgverbreding- aspecten en de daaraan gerelateerde procedures en regelingen.
5	Er is een sociale kaart aanwezig waarin alle regionale instanties zijn opgenomen die een rol kunnen vervullen in de kind-begeleiding.
6	De school onderhoudt contacten met de belangrijkste externe begeleidingsverleners.
7	Er is een heldere procedure om externe hulp, advies, begeleiding en consultatie in te roepen.
8	Onze school participeert actief in ondersteuningsplatform Nijmegen.
10	Onze school integreert zorg, welzijn en onderwijs door te participeren in Sociaal wijkteam.
11	Onze school is actief in de landelijk ingevoerde Verwijsindex.

Jaarlijks wordt door de school een ontwikkelplan opgesteld gebaseerd op de meerjarenplanning. De meerjarenplanning kenmerkt zich in: waar willen we aan werken en wat willen we bereiken. Het ontwikkelplan is daar een afgeleide van en kenmerkt zich door de beschrijving van de activiteiten op microniveau.

Hoofdstuk 8: Archivering en dossiervorming

8.1 Portfolio

- Verzameling van eigen gekozen documenten per verschillende ontwikkelingsgebieden
- Evaluatiedeel

8.2 Unitmap

- Overzichtskaart ontwikkelingsgebieden wordt ieder half jaar door de mentor ingevuld
- Vermelding eenvoudige, gemiddelde of snelle leerlijn
- Relevante toetsen
- Groepsoverzicht met uitslag van methodegebonden toetsen
- Groepsoverzicht van methodeonafhankelijke toetsen
- (Oude) Groepshandelingsplannen
- Individuele handelingsplannen

8.3 Dossier / archief van het kind

- Vereiste gegevens
- Inschrijfgegevens van het kind
- Beginkenmerkenlijst
- Eventueel onderwijskundig rapport van de school van herkomst
- In- en uitschrijfbewijs school van herkomst
- Onderzoeksverslagen van externen: intelligentieonderzoek, logopedische verslagen enz.
- Uitslag eindtoets
- Advies en onderwijskundig rapport VO
- Eventuele Groeidocument met daarbij de vereiste documenten
- MDO-gegevens
- Eventueel Aanvraag SO met daarbij vereiste documenten

8.4 Dossier digitaal

- Kindunitrol met korte vermelding stand van zaken rondom kind
- Afsprakenlijst ouders-school
- Onderzoeksverslagen
- Welzijn (verslagen trainingen en schoolmaatschappelijk werk)
- Lichamelijk (aanmelding en verslag logopedie, motoriek)

Tot slot:

De directeur bepaalt en bewaakt het beleid en de procedures inzake kindbegeleiding.

- de directeur draagt zorg voor controle op de beschrijving in het begeleidingsplan van het beleid en de gehanteerde procedures m.b.t. de kindbegeleiding. In het schoolplan, meerjarenbeleidsplan en ontwikkelplan, wordt hiernaar verwezen;
- de directeur draagt op afgesproken tijdstippen zorg voor de evaluatie van het functioneren van de kindbegeleiding met de unitregisseurs en de gedragsdeskundige. Tevens draagt zij zorg voor het formuleren van de beleidsvoornemens aan het team;
- de mentoren worden geïnformeerd over het ontwikkelplan en het begeleidingsplan door de directeur.

Bijlage 1: Onze visie op begeleiding

Uitgangspunten

In 2004 is op onze school Het Talent een proces gestart om de begeleiding van kinderen vast te leggen, zoals deze dagelijks vorm wordt gegeven. Deze borging liep parallel met de gemeentelijk discussie rondom het thema: "Regie van de Begeleiding". Het proces is nog niet voltooid, maar de school werkt consequent aan het realiseren van onderstaande uitgangspunten. Wij formuleren vanuit deze context vijf richtlijnen, die samen de pedagogisch didactische kernstructuur van de school weergeven:

6. Een sociaal-pedagogische richtlijn: kinderen moeten zo zelfstandig mogelijk kunnen spelen en werken.
7. Een leerpsychologische richtlijn: om de ontwikkeling van kinderen continu te stimuleren, is het noodzakelijk de beginkenmerken van het kind zo goed mogelijk in kaart te brengen.
8. Een curriculaire richtlijn: er is een onderscheid tussen didactisch gestructureerde activiteiten en vrije activiteiten.
9. Een monitor-richtlijn: er is steeds vast te stellen op welk niveau het kind zich bevindt en welke vorderingen hij maakt.
10. Een evaluatieve richtlijn: er is sprake van een voortdurende analyse en evaluatie van de leervorderingen in relatie tot het specifieke onderwijsaanbod.

Samen vormen deze richtlijnen een basis voor de definitie van 'goed onderwijs' en 'goede begeleiding'. Hieronder verstaan we het geordende geheel (te weten: inrichting onderwijs, inzet personeel en middelen zowel in- als extern; het om sociaal-pedagogische redenen samenwerken van instellingen die zich bezighouden met de ontwikkeling van kinderen) om:

- op basis van beginkenmerken van kinderen (ontwikkelingsniveau, behoeftes en vragen) de beginsituatie vast te stellen;
- een passend aanbod te creëren in 'vrij spel' / keuzeactiviteiten en in gestructureerde speel- / leerstoflijnen;
- het monitoren van vorderingen op individuele en sociale lijnen;
- het systematisch evalueren van de effecten en het eventueel bijstellen van het (onderwijs) aanbod.

Onze visie op begeleiding

In de begeleiding onderscheiden we twee richtingen.

- De een is naar het kind toe: de kennis van en de communicatie rond en met het kind → **Kindgerichte omgang**
- De ander is van het kind af; het professioneel en verantwoord gaandeweg loslaten → **Ontwikkelingsgerichte omgang**, een communicatie over en weer gericht op talenten.

1.1 Kindgerichte omgang

Doel 1: het kind is gekend, herkend en erkend. Het kind wordt eigen gemaakt en opgenomen in het grotere geheel van de school. Het Talent neemt het kind op in de school.

Doel 2: is de relatie met het kind, zodat van daaruit nieuwe dingen kunnen worden ondernomen en de ontwikkeling tot stand komt. Het aanbod zal passend zijn. Er wordt bewust aangesloten op de situatie van het kind.

*Het is fijn als ik hulp krijg
maar als ik het zelf kan
hoeft het niet.*

*Het is fijn dat je zelf mag
kiezen: werkplek en werk.*

*Je hoeft niet op de klas te
wachten, maar je mag het
wel samen doen.*

Ik kies mijn eigen tempo.

*De mentor moet mijn
niveau weten.*

*Ik moet mij wel kunnen
concentreren.*

**Bron: Uitspraken van
kinderen**

1.1.1 Toelichting op kindgerichte omgang vanuit het kind gezien

De uniciteit (eigenheid) van het kind wordt ervaren als een kans; op Het Talent wordt het kind daarom actief geaccepteerd. Bij de actieve acceptatie geldt ook dat met het kind een uitwisseling in woord en gebaar tot stand komt. Daarom krijgt het kind ruimte zich te tonen en te ontwikkelen en wordt het niet ingeperkt, genegeerd of verwaarloosd, maar juist gestimuleerd en met gastvrijheid (eigenlijk dus: kindvrijheid) ontvangen. Achterliggende grondhouding bij de actieve acceptatie is de volmondige erkenning van ongelijkheden in de school.

1.1.2 Toelichting op kindgerichte omgang vanuit de maatschappij gezien

De maatschappelijke trends vormen de omgeving waarin kinderen opgroeien. Deze trends stellen daarmee eisen aan wat en hoe kinderen zich moeten ontwikkelen. De maatschappij en het directe milieu zijn echter niet de enige factoren die de ontwikkeling bepalen. Het is namelijk de eigenheid van het kind dat in de eerste plaats bepalend is voor de ontwikkeling van het kind.

1.1.3 Wat doen we

De vraag van het kind is vertrekpunt (wat we kunnen verstaan als de combinatie van behoeftes, niveau en wensen). De vraag bepaalt de verdere omgang met het kind en de organisatie rond het kind. Deze vraag bepaalt het aanbod en niet andersom. Aangezien de vraag individueel is, zal het aanbod individueel afgestemd zijn. Het leren kennen van een kind is daarom uitgangspunt vanaf het eerste contact tussen school en kind. Het eerste contact tussen school en kind wordt georganiseerd om het kind juist beter te kennen en kennis van het kind te verzamelen. Dit zal leiden tot de formulering en organisatie van een passend aanbod.

1.2 Ontwikkelingsgerichte omgang

Doel 3: talent krijgt de ruimte: het leren en de ontwikkeling op eigen kracht is mogelijk en wordt in stand gehouden. Het kind is eigenaar van zichzelf.

1.2.1 Toelichting

Het is dus zaak dat kinderen voelen dat ze gewaardeerd en gezien worden: hun competenties worden herkend en erkend. Competentie is alleen mogelijk wanneer er een positieve relatie met het kind tot stand is gebracht. De primaire relatie daarbij is de relatie die het kind zelf actief, spontaan en vrijwillig aangaat. In feite is dit de eerste competentie van het kind. Het is de voorwaarde voor de ontwikkeling van alle andere competenties. Heeft het kind moeite een relatie met anderen aan te gaan, dan is de ontwikkeling daarvan een eerste vereiste.

1.2.2 Wat doen we

In de omgang met kinderen is het van belang dat mentoren kinderen loslaten. Dit vanuit een professionele dialoog. 'Loslaten' vanuit professionaliteit betekent onder meer: ruimte geven voor experiment, fouten maken, leren vanuit de eigen vraag of elkaars vragen, zelfgeorganiseerd leren, de eigen leeromgeving scheppen of opzoeken en leren zonder 'leiding'.

Op het Talent beschouwen en benaderen wij de kinderen als talentvol individu. Wij houden ons bezig met wie dit kind is en ook wat voor soort kind het is en wat de eigenaardigheden van het kind zijn en waarom het doet zoals het doet. Dat is allemaal om de vraag te ontdekken die het kind ons feitelijk stelt. Wij nodigen elkaar uit een natuurlijke drempel over te stappen, zich kenbaar te maken en zich ook te laten kennen.

Er is sprake van dialoog.

Bron: uitspraken van mentoren

De mentor moet mijn karakter kennen en begrijpen, want dan weet ze wat ik echt wil, hoe ik ben en wat ik kan leren.

De mentor moet weten wat je kan leren (wat je al kan) en of je het snel kan. De mentor moet mij kennen zoals ik ben.

Er mag niet veel ruzie zijn.

1.2.3 Wat willen we dat kinderen leren?

Bij dit middel zijn er ook weer twee richtingen aan te geven:

- a. De naar buitengerichte actie –individueel en met anderen- binnen de ontwikkelingsgebieden;
- b. De naar binnen gerichte reflectie op eigen handelen en de 'stof'.

Beide bewegingsrichtingen leiden gezamenlijk tot de ontwikkeling van competentie en autonomie (termen van Stevens).

De resultaten die de kinderen behalen en het niveau dat zij bereiken staan niet zozeer centraal (finish-denken). Het ontwikkelproces en het leerproces des te meer. Dit betekent dat het interpersoonlijke aspect (dat het leren en de ontwikkeling draagt) in eerste instantie belangrijker is dan de stof en de resultaten. De toetsing is in het bijzonder gericht op de evaluatie van het aanbod en niet op de beoordeling van het kind.

Ad. a: de naar buiten gerichte actie (de wereld kennen)

Doel 4: De voortgaande, brede ontwikkeling en de optimalisering van de ontwikkeling staan centraal bij de omgang en het leren. De brede ontwikkeling betekent dat alle ontwikkelingsgebieden worden aangesproken. Deze zijn:

- Aanvankelijk Rekenen
- Visueel-ruimtelijke ontwikkeling
- Taalontwikkeling
- Sociaal-communicatief
- Algemeen cognitief
- Motoriek
- Emotioneel-expressief

Speelleerstoflijnen

Deze ontwikkelingsgebieden zijn vastgelegd in speelleerstoflijnen met een onderscheid in een vrij en een gestructureerd verplicht deel. De didactische variatiebreedte van het gestructureerde deel is ten minste even breed als de variatie tussen de kinderen in de beginkenmerken en mogelijkheden. Binnen dit verplichte en vrije deel kan en mag een kind kiezen. We kennen eenvoudige, snelle en gemiddelde speelleerstoflijnen.

Ad. b: Naar binnen gerichte reflectie (jezelf leren kennen)

Doel 5: het kind heeft naar vermogen zicht en greep op diens eigen talenten en de brede ontwikkeling daarvan. Daarbij getuigt het kind in toenemende mate van een voortschrijdend inzicht in het wat die talenten zijn en het hoe en het wanneer van de ontwikkeling ervan. Het kind ontwikkelt zich vanuit het gevoel van competentie naar autonomie in het leren.

Kinderen mogen zich afvragen waarom ze dingen doen en ook wel moeten doen. Vanuit eigen regie proberen kinderen grip te krijgen op zichzelf en de wereld.

Het sociaalpedagogisch zelfstandig (samen) werken is het zelfstandiger (samen) kunnen spelen of (samen) werken in de didactische -en instructie vormgeving.

1.2.4 Hoe willen we dat kinderen leren?

Doel 6: het kind ontwikkelt zich op een zo natuurlijk mogelijke wijze op basis van een passend aanbod in dialoog met de mentoren, andere kinderen, ouders en zichzelf. Het leert spelenderwijs, aan de hand van de praktijk, op basis van zelfreflectie en zelforganisatie en op basis van authentieke ervaringen van anderen.

1.2.5 Hoe doen we dat

We realiseren sociale, en pedagogische kenmerken en processen binnen de verschillende groepen (op het niveau van mentorgroep, subgroep op competentie, unit en school) Dit komt tot uiting in de sfeer van o.a. veiligheid, vertrouwen, openheid en eerlijkheid.

1.2.6 Hoe organiseren we dat

De pedagogisch-didactische ondersteuning geschiedt via verantwoorde bevordering van de ontwikkeling en het leren van het kind. De ontwikkeling wordt met de volgende middelen bevorderd:

- Sociaal-pedagogisch zelfstandiger werken;
- Beginkenmerken als basis van het aanbod;
- Aanbod in de vorm van "vrij spel" en in gestructureerde speelleerstoflijnen;
- Monitoren van vorderingen op individuele en sociale lijnen;
- Systematisch evaluatie van de effecten van het onderwijsaanbod (Een pedagogisch-didactische kernstructuur in de praktijk, Prof. Dr. T. Mooij, Nov. 2001).

Onderzoekers en onderwijskundigen worden bij de ontwikkeling betrokken. Deze voorzien de school van feedback maar monitoren de resultaten.

Doel 7: De omgeving (ouders, school en externen) is vanaf het begin op een actieve wijze betrokken bij de ontwikkeling van het kind. De school vervult hierbij een integrerende rol.

Doel 8: Het passende aanbod zelf is in feite de actieve acceptatie van het kind door zowel de omgeving als door het kind zelf.

Talenten van jezelf laat je groeien, talenten die niet zo sterk zijn moeten soms wel gestimuleerd worden. Leren is ook inoefenen inoefenen met wisselgeld. Binnen dit spanningsveld zoeken we naar de juiste balans.

Je eigen talenten ontdekken erin groeien en inzetten voor jezelf en anderen. Kinderen komen niet naar school om te ontdekken wat ze niet kunnen. Voor ons is dat evenmin interessant: juist wat ze nog meer zouden kunnen – hun talenten zijn voor ons van belang. Kinderen leren vanuit afspraken en contracten.

Bron: uitspraken van mentoren

De mentor moet goed kunnen uitleggen. Je komt ook naar school om iets te leren en dat de mentor helpt als het nodig is, anders niet.

Bron: uitspraken van kinderen

Onderwijs en opvoeding is een gedeelde verantwoordelijk van ouders, school en externen. De school wil deze verantwoordelijkheid actief delen met de medeverantwoordelijken en zal hiertoe haar middelen, ervaring en capaciteiten inzetten. De school is in het bijzonder gericht op een optimale, brede ontplooiing en het leren van het kind.

Bron: uitspraken van mentoren